

DAVAMLİ İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİNİN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİNDƏ AZƏRBAYCANIN TORPAQ EKOSİSTEMLƏRİNİN MÜHAFİZƏSİ

Mustafayeva N.Ə.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında

Dövlət İdarəçilik Akademiyasının

“Davamlı inkişafın planlaşdırılması

və idarədilməsi” kafedrasının dosenti, b.e.f.d.

e-mail: soilnur@yahoo.com

Bu gün və gələcək nəsillər üçün təbii ehtiyatların bütövlüyünü və zəruriliyini qorumaq və uzunmüddətli sosial-iqtisadi artım və rifahın təmin edilməsi üçün torpaqların davamlı idarə olunması vacibdir. Davamlı inkişaf məqsədlərinə nail olmaq üçün torpaq və ekosistemlərdən davamlı istifadə etməyi, ətraf mühitin idarə edilməsini təşviq etmək üçün strategiyalar həyata keçirilir. Gələcəkdə ölkəmiz təbii ehtiyatlar və xammal tədarükünü təmin etmək üçün səhrələşmə proseslərinə məruz olan ekosistemlərin bərpası üçün səyləri artırmalı olacaq. Səhrələşmənin əsas səbəbləri bu şəkildə müəyyən edilib: inkişaf parametrlərinin göstəriciləri, mövcud vəziyyət və onların qarşısının alınması üsullarını tətbiq etmək, burada ətraf mühitin dəyişməsinə dəfərlə nəzarət etmək. Müasir dövrün tələblərinə cavab verən və davamlı inkişaf prinsiplərinə əsaslanan innovasiya sahəsində tədqiqat və inkişaf sahələrini genişləndirmək, təbii infrastrukturaya investisiya qoymaq və məsul mənəvi siyasət həyata keçirmək ekosistemlərin qorunmasında və bərpasında, torpaq və meşələrin davamlı istifadəsini təşviq etməkdə, məhsul təkliflərinə istehlakçı etibarını qorumaqda həlledici rol oynayır. Bu nöqtəyi-nəzərdən məqalədə nəzərdən keçirilən problemlər xüsusi aktualıq daşıyır.

Açar sözlər: *davamlı inkişaf məqsədləri, səhrələşmə, torpaqların deqradasiyası, səhrələşməyə qarşı mübarizə üzrə BMT Konvensiyası, iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma*

Son iki onillik ərzində dünya ictimaiyyəti ətraf mühitlə əlaqəli müxtəlif çağırışlarla qarşılaşmış və onlar arasında qlobal iqlim dəyişikliyi məsələsi qlobal gündəlikdə xüsusi yer tutur. İqlim dəyişikliyi məsələsi ilə bağlı beynəlxalq əməkdaşlıq prosesi, xüsusilə bu problemin bəşəriyyətin inkişafına qarşı artan təhlükə kimi tanınması ilə başlamış və onun təsirləri hər bir qitədə hiss olunur. Yerli təbii ehtiyatlarından kortəbii istifadə də insanların yaşayış məkanının pisləşməsinə, iqlim şəraitinin dəyişməsinə, stratosfer ozonunun miqda-

rının azalmasına, meşə sahələrinin məhv olmasına və səhrələşmə prosesinin geniş vüsət almasına gətirib çıxarmışdır. Eyni vaxtda aparılmış hesablamalara görə indiki artım tempinin saxlanması 2030-cu ildə dünya əhalisinin sayının 9 mlrd-dan çox olacağından xəbər verir ki, bu da qida və enerji ehtiyatlarının çatışmazlığı problemini meydana çıxarır. Digər tərəfdən külli miqdarda karbohidrogen ehtiyatlarının çıxarılması, dağ-mədən filizlərinin emal olunması da ətraf mühitin fiziki-kimyəvi və bioloji xüsusiyyətlərinə ciddi təsir göstərir, atmosfer havasının çirklənməsi üçün şərait yaradır. Məhz bu səbəbdən də ətraf mühitin mühafizəsi problemi dünya alimlərinin diqqətini cəlb etmiş, atmosfer çirklənmələrinin monitorinqinin aparılmasına yönəldilmiş elmi-tədqiqat işlərinin arsenalı genişləndirilmiş, yeni texniki vasitələrin yaradılması, komplekslərin işlənməsi və texnoloji xətlərin istismara verilməsi istiqamətində mühüm nailiyyətlər qazanılmışdır.

Bildiyimiz kimi, 25 sentyabr 2015-ci il tarixində BMT-nin Baş Assambleyasının üzvü olan 193 dövlət tərəfindən “2030-cu ilədək davamlı inkişaf sahəsində Gündəlik” qəbul edildi. Gündəlik 92 bənddən ibarətdir və 51-ci bənddə 17 Davamlı İnkişaf Məqsədi və əlaqəli 169 hədəf göstərilir. Həmin məqsədlərin on beşincisi torpaq ekosisteminin mühafizəsinə həsr olunur ki, bu da böyük əhəmiyyətə malikdir. Qeyd etmək lazımdır ki, torpaq ekosistemləri insanlar üçün kənd təsərrüfat sahəsinin əsas təbii ehtiyatı hesab olunur [5].

BMT-nin iqlim dəyişikliklərinə həsr olunmuş konfransları 1994-cü ildə qəbul edilmiş və dünyanın 180-dən çox ölkəsinin imzaladığı iqlim dəyişikliyinə dair konvensiya çərçivəsində həyata keçirilir. Bu tədbiri tez-tez iqlim sammiti və ya COP26 (Tərəflərin Konfransı, COP-26. – Forbes) kimi adlandırırlar. 2015-ci ildə Paris sazişi qəbul edilmiş və bu saziş vasitəsilə yaxın gələcək üçün dünyadakı iqlim gündəliyi müəyyən edilmiş, həmçinin 2020-ci ildən etibarən atmosferdə karbon qazının payının azaldılması naminə tədbirlər planı tənzimlənmişdir [2].

İqlim dəyişikliyinə həsr edilmiş növbəti sammit 2020-ci ilin noyabr ayına planlaşdırılmışdı, lakin COVID-19 pandemiyası səbəbindən təxirə salınmalı oldu. 2021-ci ildə sammit öz işini bərpa etmişdir və sammit əsnasında aşağıdakı qərarlar qəbul edildi: Meşələrin qırılması ilə mübarizə, Kömür enerjisindən imtina, Karbon qazı neytrallığı, Metan emissiyaları, İqlim dəyişikliyi ilə mübarizənin maliyyələşdirilməsi. Sammitdə qəbul edilən qərarların icrası antropogen təzyiqlərin əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmasına kömək edəcək və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizəyə həlledici töhfə verəcək [5].

Ümumiyyətlə, iqlimin kənd təsərrüfatına təsiri ərazilərin aqroiqlim şəraiti və ehtiyatları vasitəsilə həyata keçirilir. Buna görə də gözlənilən dəyişmələrinin qiymətləndirilməsi vacibdir. İqlim dəyişmələrinin kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığına təsiri qiymətləndirilən zaman gələcəkdə mümkün ola biləcək sort dəyişmələri nəzərə alınmamışdır. 2021–2050-ci illər üçün

aparılmış hesablamalar göstərir ki, havanın orta sutkalıq temperaturunun 10°C-dən artıq olan dövrün davamiyyətinin 10-35 gün artması gözlənilir. Bu dəyişmələrin nəticəsində isti qurşaqları həmin dövrdə 150-350 mdağlara doğru irəliləyə bilər [11].

Səhrələşmənin artıq qlobal problemə çevrildiyi və dünyanın 100-dən çox ölkəsində 2 milyard insanın sağlamlığı və rifahı üçün təhlükə yaratdığı BMT rəsmiləri tərəfindən də vurğulanır. Səhrələşmə, quraqlıq və torpağın deqradasiyası Yer səthinin 1/3 hissəsinə təsir edir. Hər il dünyada bu ərazilərin deqradasiyası prosesi nəticəsində 20000-50000 kvadrat kilometr torpaq məhv olur. Hesablamalara görə, dünyada ekoloji məcburi köçkünlərin sayı 2050-ci ilədək 200 milyona qədər arta bilər. İnsanların dünya torpaqlarına və ümumiyyətlə ekosistemlərə yaratdığı böyük təsirlərdən biridir səhrələşmə. Yer quru səthinin 1/5 hissəsini səhralar tutur [3].

Səhrələşmə - arid ərazilərdə təbii mühitin pozulması təhlükəli vəziyyət almaqdadır, çünki səhrələşmə prosesi getdikcə daha aydın nəzərə çarpır. Səhrələşmə torpağın və bitki örtüyünün deqradasiyası, onların bioloji və iqtisadi məhsuldarlığının azalması və ya tamamilə itirilməsi deməkdir. Səhrələşmə planetimizin milyonlarla insanları üçün faciəli hadisə hesab edilir. Səhrələşmə zamanı məhsuldarlıq fəlakətli dərəcədə aşağı düşür, mal-qara tələf olur, su mənbələri quruyur, əkin sahələri şoranlaşır, qumluqlar yaşayış yerlərinə doğru «hərəkətə» gəlir, bunun nəticəsində yoxsulluq, aclıq və xəstəliklər baş verir. Amerika alimi Q.Dreqni üç faktorun (bitki örtüyünün tərkibinin dəyişməsi, torpağın eroziyası və şoranlaşması) indikatorluğu əsasında 4 səhrələşmə dərəcəsi ayırır (zəif, orta, yüksək, çox yüksək)..

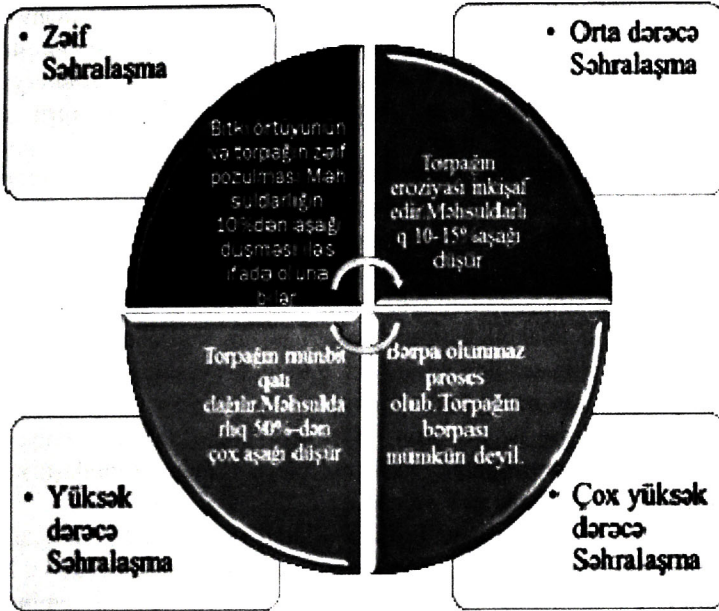
Səhrələşmənin ən əsas səbəbi fasiləsiz olaraq meşə sahələrinin azalması nəticəsində kontinental su dövriyyəsi intensivliyinin aşağı düşməsi sayılır. Məhz qurunun biotası kontinentlərə suyun dövriyyəsinin 70–75%-ni təmin edir. Təbii meşələrdə Günəş radiasiyasının 90%-i yarpaqlar tərəfindən udulur və transpirasiyaya sərf olunur, meşənin yerində insan tərəfindən yaradılan aqrosenozlarda Günəş radiasiyasının yalnız 40%-i transpirasiyaya sərf olunur [6].

Səhrələşmə təsiri altında yaşayan əhalinin vəziyyəti. Ən azı 90%-i inkişaf etməkdə olan ölkələrdə, quraqlıq iqlimdə yaşayan əhali sosial inkişaf və rifah səviyyəsinə görə ortalama digər dünya ölkələrindən fərqlənir. BƏƏ-də nəzərdən keçirilən digər sistemlərlə müqayisədə, quraqlıq ərazilərin əhalisi ağır iqtisadi şəraitdən daha çox əziyyət çəkir.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İƏİT) ölkələrinin adambaşına düşən ÜDM göstəricisi quraqlıq iqlimdə yerləşən inkişaf etməkdə olan ölkələrin göstəricilərini üstələyir. Eynilə, digər dünya ölkələrində ortalama uşaq ölüm nisbəti (təxminən 1000-ə 54-ü) quraqlıq bölgələrdə yerləşən inkişaf etməkdə olan ölkələrdəki müvafiq rəqəmləri üstələyir. quraq olmayan rayonlarda (meşələr, dağlar, adalar və sahilyanı ərazilər) 23 faiz və ya daha çox

yerləşmişdir. Sənayelənmiş ölkələrdə orta ölüm göstəriciləri ilə müqayisədə bu fərq daha da yüksəkdir – demək olar ki, 10 dəfə. Müəyyən edilmişdir ki, quraq rayonlarda su əlçatanlığının nisbətən aşağı səviyyəsi təmiz içməli suya və adekvat kanalizasiyaya çıxışı məhdudlaşdırır və əhəlinin sağlamlığının pisləşməsinə səbəb olur [7, s.18].

Səkil 1. Səhrələşmə tipləri

Ekosistemlərin qiymətləndirilməsi çərçivəsində özündə siyasət və təcrübənin müxtəlif kombinasiyalarını ehtiva edən dörd ssenari hazırlanmışdır. Bu ssenarilər 2050-ci ilə kimi ehtimal olunan şərtlər nəzərə alınmaqla hazırlanmışdır, baxmayaraq ki, bu ssenarilər əsrin sonuna qədər belə bəzi məlumatları ehtiva edə bilər. Onlar xüsusi olaraq səhrələşmə və quru ərazilərdə insanların rifahı məsələsinə toxunurlar. Həmin ssenarilərdə iki qlobal inkişaf yolu (cəmiyyət və iqtisadiyyatın qlobalaşması və ya regionallaşması) və ekosistemin idarə edilməsinə iki fərqli yanaşma (reaktiv və proaktiv) nəzərdən keçirilir. Reaktiv idarəetmə zamanı problemlər yalnız aşkar olunduqdan sonra həll edilir, proaktiv idarəetmə zamanı isə daha çox uzunmüddətli perspektivdə ekosistem imkanlarının saxlanmasına diqqət yetirilir. Bu ssenarilər 2050-ci ilə qədər qlobal cəmiyyətin inkişafının müxtəlif perspektivlərinin öyrənilməsi üçün seçilmişdir [8].

- Qlobalaşma şəraitində ekosistemlərin reaktiv idarəedilməsi – burada üstünlük bərabərlik, sosial rifah, iqtisadi artım kimi məsələlərə və infrastruktur, təhsil kimi sahələrə verilmişdir (digər adı “Qlobal Orkes-trasiya”)
- Ekosistemlərin reaktiv idarəedilməsi şəraitində regionallaşma – burada üstünlük təhlükəsizlik və iqtisadi artıma verilmişdir (digər adı “Gücün nizamı”)
- Ekosistemlərin proaktiv idarəedilməsi şəraitində regionallaşma – burada diqqət yerli adaptasiya və biliyə verilmişdir (digər adı “Adaptiv Mo-zaika”)
- Ekosistemlərin proaktiv idarəedilməsi şəraitində qlobalaşma – burada yaşıl texnologiyalara diqqət yetirilmişdir (digər adı “TechnoCad”)

Məlumdur ki, Azərbaycan Respublikası ərazisinin böyük hissəsi təbii ehtiyatları ilə yaxşı qeyri-bərabər paylanması, kənd təsərrüfatında xeyli problemlər yaradır. Bunun nəticəsidir ki, ölkədə istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının 85–90%-i suvarılan torpaqların payına düşür. Hesablamalar göstərir ki, mümkün buxarlanma 15%-ə qədər arta bilər. Lakin yağıntıların eyni zamanda 10–20% artması nəticəsində vegetasiya dövründə rütubət çatışmazlığı (iqlim suvarma norması) baza dövrünə nisbətən 85-260 mm azala bilər. İqlim dəyişmələrinin kənd təsərrüfatına təsiri təhlil edilərkən dəniz sahili ərazilərdə də yağıntıların artmasının 40%-dən artıq olmadığı qəbul edilə bilər. Bu zaman hava temperaturunun artmasına uyğun olaraq mümkün buxarlanma da artaraq ölkə ərazisində illik iqlim suvarma normasının miqdarını baza dövrünə nisbətən 40–180 mm, veqetasiya dövründə isə 20-100 mm-dək artıracaqdır [11]

BMT-nin iqlim dəyişmələri haqqında Çərçivə Konvensiyası üzrə ikinci Milli hesabatına əsasən istifadə edilən PRECIS modelinin senarisinə görə 2021-2050-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında orta illik temperaturların artması 1,5–1,6°C təşkil edəcək. Sahilboyu ərazilərdə və NaxçıvanMR-nın qərb bölgələrində bu artım 1,7°C təşkil edir. Alınmış nəticələrə görə temperatur artması bu əsrin birinci yarısında hər on ildə təqribən 0,3°C ola bilər. Yağıntılar 2021-2050-ci illərdə 1961-1990-cı illərə nisbətən ölkə ərazisində, o cümlədən Kür-Araz hövzəsində və başqa regionlarında 5%-ə qədər azalması gözlənilir. Ölkədə mövcud olan 8660 min ha ümumi sahənin 4756 min ha və ya 55%-i kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlardır. Bunların da 1796 min ha əkin yeri, 221 min ha çoxillik əkinlər və 2694 min ha biçənək və otlaqlar təşkil edir [4, s.12]. Kənd təsərrüfatına yararlı torpaqların 30%-i (1429 min ha) suvarılır. Əkinlərin 90%-ni dənli bitkilər, çoxillik əkinlərin 50%-ni bağlar təşkil edir. 2021–2050-ci illər üçün aparılmış hesablamalar göstərir ki, havanın orta sutkalıq temperaturunun 10°C-dən artıq olan

dövrün davamiyyətinin 10–35 gün artması gözlənilir. Bu dəyişmələrin nəticəsində isti qurşaqları həmin dövrdə 150-350 mdağlara doğru irəliləyə bilər [11].

Azərbaycanın ən böyük kənd təsərrüfatı regionlarından biri Kür-Araz ovalığı hesab olunur. Ovalığın iqtisadiyyatının əsas hissəsini kənd təsərrüfatı təşkil edir. Burada taxılçılıq, pambıqçılıq, üzümçülük, meyvəçilik, ipəkçilik və heyvandarlıq çox inkişaf etmişdir. Lakin səhrələşmə prosesi Kür-Araz ovalığı üçün daha səciyyəvidir. 90-ci illərin sonunda həmin ərazinin əhalinin artması, kənd təsərrüfatı, o cümlədən heyvandarlığa olan tələbatın çoxalması, həmçinin təbii qaz və elektrik enerjisinin çatışmaması ilə əlaqədar torpaq və bitki örtüyünün ekstensiv istifadəsi nəticəsində antropogen səhrələşmə prosesi güclənmişdir.

Kür-Araz ovalığında səhrələşmə prosesi Şirvan düzündə daha güclü gedir. Tədqiqatlar göstərir ki, bitki və torpaq örtüyünün səhrələşməsinin istiqaməti və intensivliyini yaradan səbəblər ərazinin ekoloji şəraiti (relyefi, bitki örtüyü, torpağı) və antropogen amillərin müxtəlifliyi ilə əlaqədardır. Bu baxımdan ərazini tuqay meşələrinin deqradasiyası prosesi, meşələrin məhv edilməsi, hədsiz mal-qara otarılması və meşə torpaqlarından kənd təsərrüfatında istifadə edilməsi ilə əlaqədar baş vermişdir. Regionun ovalıq hissəsində suvarılan ərazilərdə səhrələşmə prosesini yaradan əsas səbəblər orada drenaj-kollektor şəbəkəsinin yaradılması və suvarma işləri ilə əlaqədardır. Dağətəyi hissəsində səhrələşmə prosesi bitki örtüyünün pozulması, məhv edilməsi, hədsiz mal-qara otarılması, aqrotexniki qaydalara riayət olunmaması ilə əlaqədardır. İşğaldan azad olunmuş Kür-Araz ovalığına daxil olan Qarabağ düzü Azərbaycanın kənd təsərrüfatına tam inteqrasiya olduqdan sonra qalan digər ovalıqlara olan antropogen təsirin yükü bir xeyli azalmış olacaq. Səhrələşmə əsasən Abşeron yarımadasında torpağın neft və neft tullantıları ilə çirklənməsi ilə əlaqədar da baş verir [4, s. 5].

BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən 17 iyun Ümumdünya Səhrələşməyə Qarşı Mübarizə Günüdür. Azərbaycan BMT-nin “Səhrələşməyə qarşı mübarizə” haqqında Konvensiyasına tərəf olaraq beynəlxalq öhdəliklərin yerinə yetirilməsində fəal iştirak edir, yeni meşə və yaşıllıqlar salınır, deqradasiyaya uğramış torpaqların neytral balansının saxlanması istiqamətində tədbirlər həyata keçirilir [10].

2019-cu ildə birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə mütəfəkkir şair İmadəddin Nəsiminin yubileyinə həsr olunan aksiyada ölkə üzrə bir gündə 650 min ağacın əkilməsi, 2020-ci ildə təşkil edilmiş kütləvi ağacəkmə kampaniyaları, IDEA İctimai Birliyi və ETSN-nin birgə təşkilatçılığı ilə həyata keçirilən “Ümumrespublika Yaşıllaşdırma Marafonu” layihəsi çərçivəsində 2021-ci ildə Qarabağ regionu da daxil olmaqla ölkədə 1 milyona yaxın ağacın əkilməsi də səhrələşmə ilə mübarizəyə mühüm töhfədir [10].

Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə müəyyənləşdirilmiş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”ə uyğun olaraq 2030-cu ilədək olan dövrdə də ölkədə yaşıllıqların payı artırılacaq, yarırsız torpaq sahələri bərpa olunacaq, deqradasiya və səhrələşməyə qarşı mübarizə aparılacaq [1].

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli Sərəncamı. “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa” dair Milli Prioritetlər.
2. Azərbaycan Respublikasının BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasına İkinci İkiillik Yenilənmiş Hesabatı (2018)
3. Ələkbərov, U.K. İnsan inkişafın əsasları. Ali məktəb üçün dərslik. – Bakı: – 2016. – s.193-204
4. Nəbiyeva, F.X. Kür-Araz ovalığı və Arazboyu düzənliklərdə səhrələşmə prosesi və onun flora biomüxtəlifliyinə təsir: / biologiya üzrə elmlər doktoru dis. avtoreferatı. / – Bakı, 2017. – 52s.
5. Организация Объединенных Наций. Конвенция по борьбе с опустыниванием. Индия, 2–13 сентябрь 2019 год.
6. Пенджиев, А.М. Экологические проблемы освоения пустынь: засушливые земли мира, рост народонаселения, использование геолоэнергетических комплексов // Альтернативная энергетика и экология. – 2013. – №12(134). – с.88-100.
7. Soloviy, I. P., Keeton, W.S. Ecological Economics and Sustainable Forest Management: Developing a Transdisciplinary Approach for the Carpathian Mountains . Lviv: Ukrainian National USAID’s report: Economic strategic and political developments in GAP”, (2018), p.12
8. Laferriere & Stoet “IR Theory and ecology”, pg. 41
9. <http://eco.gov.az/>
10. <https://president.az/>
11. <https://www.agro.gov.az/az>
12. COP26: What is the Glasgow climate conference and why is it important?, BBC News (31 October 2021).

**CONSERVATION OF SOIL ECOSYSTEMS
OF AZERBAIJAN IN IMPLEMENTATION
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS**

Mustafayeva N.A.

*Ph.D. in Biology, Associate Professor
Department of Sustainable Development Planning and Management,
The Academy of Public Administration under
the President of the Republic of Azerbaijan*

Careful land management is essential to maintain the integrity and necessity of natural resources and ensure long-term socio-economic growth and prosperity for future generations. Strategies are being implemented to promote sustainable use of land and ecosystems and environmental management to achieve sustainable development goals. In the future, our country will have to increase efforts to restore ecosystems subject to desertification to ensure the supply of natural resources and raw materials.

The main reasons for the decline are determined based on indicators and parameters of multiple monitoring of environmental changes, with the identification of the current situation and the path of their prevention. Multilateral resource policy and investment play a crucial role in protecting and restoring ecosystems, facilitating sustainable land and forest use. Support and preservation of balance in these ecosystems will further contribute to realizing food and environmental security. From this point of view, the problems considered in the article acquire a special relevance.

Keywords: *sustainable development goals, desertification, land degradation, U.N. Convention to Combat Desertification, sustainable land use, adaptation to climate change*

**СОХРАНЕНИЕ ПОЧВЕННЫХ ЭКОСИСТЕМ АЗЕРБАЙДЖАНА
В РЕАЛИЗАЦИИ
ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ**

Мустафаева Н.А.

Доцент кафедры «Планирование и управление устойчивым развитием» Академии Государственного Управления при Президенте Азербайджанской Республики, д.ф.б.н.

Для обеспечения долгосрочного социально-экономического роста и процветания, важно обеспечить рациональное и бережное управление земельными ресурсами с целью сохранения целостности природных ресурсов для будущих поколений. С этой целью осуществляются стратегии, направленные на поощрение устойчивого землепользования экосистем для достижения целей устойчивого развития. Во всем мире необходимо активизировать усилия по восстановлению экосистем, подверженных опустыниванию, для предотвращению глобальных последствий в изменении климата и социально-экономическом развитии стран. Основные причины опустынивания определены на основании показателей и параметров многократного мониторинга изменений в окружающей среде, с выявлением текущей ситуации и путей их предотвращения. Многогранная ресурсная политика и инвестиции играют решающую роль в защите и восстановлении экосистем, содействии устойчивому использованию земель и лесов. Поддержание и сохранению равновесия в данных экосистемах, в дальнейшем будет способствовать реализации продовольственной и экологической безопасности. С этой точки зрения проблемы, рассмотренные в статье, приобретают особую актуальность.

Ключевые слова: *цели устойчивого развития, опустынивание, деградация земель, Конвенция ООН по борьбе с опустыниванием, устойчивое землепользование, адаптация к изменениям климата.*